

BESLUT

2019-03-04

Dnr: 18/01621

SAKEN

Aktuellt, SVT2, 2018-05-09, inslag om klimatförändringar i Kalifornien; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Det strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

Inslaget handlade om skogsbränder i Kalifornien och delstatens klimatpolitik. Inledningsvis sa nyhetspresentatören följande.

Och så ska vi till Kalifornien där klimatförändringarna kan leda till att stora delar av delstaten kan bli obeboeliga. Värme, torka, ständiga bränder, plötsliga skyfall och lerskred prövar redan de 40 miljoner människor som bor där. SVT:s [namn] och [namn] har rest genom klimatkrisens Kalifornien och träffat både offer och de som vägrar att ge upp.

En intervjuperson sa att människans existens som vi känner till den är hotad om vi fortsätter att förstöra vår livsmiljö och vårt klimat. Samtidigt visades bilder av skogsbränder. En reporter rapporterade från ett område som först drabbats av skogsbränder och sedan av ett lerskred. Därefter intervjuades Kaliforniens guvernör. Han sa bland annat att det enligt de vetenskapliga förutsägelseerna väntar decennier av torka i Kalifornien och att befolkningen kan få svårt att klara sig. Reportern sa sedan bland annat följande.

Och när Donald Trump tog USA ut ur FN:s klimatavtal så var det som att [guvernören] tog på sig rollen att vara USA:s klimatminister. Han deklarerade att Kalifornien tänker stanna kvar i Parisavtalet och han reste för att träffa både Kina och Indiens ledare för att upprätta klimatsamarbeten. Kalifornien som är världens sjätte största ekonomi tänker bli kvitt sitt oljeberoende.

Reportern frågade guvernören om vad en enskild delstat kan göra i klimatfrågan när Vita huset dragit tillbaka många beslut. Guvernören sa att delstaten själv har stora befogenheter. Senare sa reportern bland annat följande.

Och det är här, längs San Franciscos långa och berömda kust, som klimatförändringarna blir synliga. Havet här stiger mycket snabbare än vad forskarna har trott. 67 procent av de här stränderna kommer vara borta till sekelskiftet tror man. Och det är de smältande isarna vid polerna och också ett varmare hav som gör att havet stiger, och det här kostar ju staden San Francisco mycket pengar.

Därefter intervjuades San Franciscos distriktsåklagare och bland annat följande sades.

(Reporter) – Så nu har åklagarna här i San Franciscos stadshus tagit ett unikt beslut. Staden San Francisco stämmer världens fem största oljebolag och anklagar dem för att de med full vetskap om kopplingen mellan oljeutvinning och klimatförändringar ändå fortsatt att utvinna olja. [...] (Distriktsåklagare, svensk textning) – Vi möter de praktiska konsekvenserna av den globala uppvärmningen. Här handlar det mest om att havsnivån stiger.

Reportern sa sedan att en av paradoxerna i den miljömedvetna delstaten är att Kalifornien är en av USA:s största oljeproducenter. Hon sa också att klimatforskare kritiserar guvernören på grund av detta.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna har sammanfattningsvis fört fram följande saklighetsinvändningar mot inslaget.

- Det påstods felaktigt och utan vetenskapliga belägg att det finns en koppling mellan oljeutvinning och global uppvärmning. Det vetenskapen har belägg för är solaktivitetens inverkan på planeternas värmecykler.
- Som förklaring till att vissa stränder i Kalifornien kommer att reduceras hänvisade reportern till smältande havsisar i Arktis och Antarktis. Arktis och Antarktis ismassor påverkas starkt av havsströmmar i 60-åriga cykler. Under senare tid har Antarktis ismassor vuxit kraftigt medan Arktis har haft en del naturlig avsmältning. Den is som avsmälter i Arktis kan dock inte påverka jordens havsvattennivå eftersom is och vatten i princip har samma densitet. Avsmältningen ger därmed ingen nettoökning av havsvolymen.
- Påståendet om bränder och extremväder som följd av klimatförändringar var falskt. Det reportern i inslaget kallade klimat är i själva verket ganska normala vädersvängningar. Klimat anses vara genomsnittligt väder under 30 år eller mer. Klimatförändringarna i världen är så pass små att de inte kan orsaka den typen av väderhändelser som reportern fick det till. Vad gäller Kalifornien har temperaturen ökat med cirka 0,2 grader på omkring 30 år. Förändringen är så liten att den inte kan iakttas eller

förnimmas med sinnen.

- I inslaget gjordes underförstått ett falskt alarmistiskt påstående om samband mellan koldioxid och bränderna i Kalifornien.
- Det finns inte något underlag för att påstå att det är fler bränder nu än förr, däremot uppmärksammas de mer nu. Givetvis påverkar befolkningsökningen i Kalifornien förödelsen vid en skogsbrand men samband med klimatförändringar saknas. En anmälare ger flera exempel på artiklar där det konstateras att antalet skogsbränder minskat.
- En uppvärmning på grund av koldioxid kommer att medföra att extremväder minskar i takt med att temperaturskillnaderna minskar, eftersom det just är temperaturskillnader som driver vindar, stormar och orkaner.

En av anmälarna anser även att SVT visat en systematisk och långvarig ensidighet i sin klimatrapporering, som påverkar politiska beslut och ger tittarna obefogad klimatångest. Anmälaren bestrider inte att det råder konsensus om att jordens klimat förändras. Det frågan gäller är hur stora förändringarna är. Problemet är att journalister inte uppfattar proportioner och därför inte kan dra slutsatser om klimatförändringarnas konsekvenser.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Reportaget handlade inte om klimatpåverkan i allmänhet utan skildrade hur den stora delstaten Kalifornien hanterar följder av klimatförändringar och för en egen klimatpolitik som starkt skiljer sig från den politik som USA:s president förespråkar. Bland andra intervjuades delstatens guvernör.

Vad gäller kritiken mot att det i inslaget sades att havsisarna smälter har anmälaren inte hört rätt. Orden ”ett varmare hav” är lika viktiga i sammanhanget som ”smältande isar” eftersom temperaturen i världshaven stiger i takt med att klimatet blir varmare och isarna smälter. Att varmt vatten expanderar är ett känt fysikaliskt fenomen. Att isarna smälter, också snabbare än vad forskarna befarat, är väl belagt i den etablerade forskningen.

Fenomenet med kusterna som hotar försvinna är brett uppmärksammat i Kalifornien. Informationen i inslaget baserades på de studier som staden San Francisco låtit göra. Som ett resultat av detta och med tanke på hotet mot delstatens stränder, pågår omfattande infrastrukturprojekt för att stötta upp vägar, byggnader med mera vid vattnet. Dessa beräknas kosta över en miljard dollar. Som en följd av detta har San Francisco beslutat sig för att stämma världens fem största oljebolag för att de, med vetskap om att forskarna slagit fast

sambandet mellan oljeförbränning och klimatförändringar, ändå fortsätter att pumpa upp olja. Det var en av nyheterna i reportaget.

Vad gäller kopplingen mellan oljeutvinning och den globala uppvärmningen har en enig global forskarkår, inom ramen för FN:s vetenskapliga panel IPCC, slagit fast att människans förbränning av fossila energikällor – varav olja är en – rubbar jordens klimat. Svenska Naturvårdsverket har gjort en sammanfattning av klimatpanelens slutsatser.

Vad gäller påståendet om bränder och extremväder i Kalifornien som en följd av klimatförändring finns det en lång rad källor som pekar på det samband som nämndes i inslaget som en bakgrund till de åtgärder som myndigheter i delstaten nu vidtar för att minska effekterna av klimatförändringar.

Det finns enligt SVT en lång rad källor som pekar på det samband mellan klimatförändringar och extremväder som i inslaget nämndes som bakgrund till de åtgärder som myndigheter i Kalifornien nu vidtar för att minska effekterna av klimatförändringarna. SVT hänvisar till flera nyhetsartiklar samt delstaten Kaliforniens webbplats om klimatförändringarnas uppskattade effekter. SVT anser det visat att det som sades i reportaget om förhållandena i Kalifornien har saklig grund.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden har i flera beslut sedan 2010 konstaterat att IPCC:s slutsats om att det pågår en global uppvärmning erhåller ett mycket brett stöd bland såväl klimatforskare som ledande politiker. Att SVT sänder program och inslag som utgår från denna grundsyn kan inte i sig anses strida mot kravet på opartiskhet.

Nämnden konstaterar att inslaget handlade om hur Kalifornien hanterade de klimatförändringar som berör delstaten. Nämnden anser att SVT i ärendet har visat grund för de uttalanden i inslaget som anmälarna kritiserat. Inslaget strider inte mot kravet på saklighet.

Detta beslut har fattats av Malin Bonthron, Clas Barkman, Staffan Dopping, Malin Bergström, Bo-Erik Gyberg efter föredragning av Rasmus Johansson.

På granskningsnämndens vägnar

Malin Bonthron

Rasmus Johansson

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.